ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ ANTONIO LA PERGOLA της 17ης Ιουνίου 1997 *

1. Το προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad de Extremadura, Cáceres (στο εξής: Tribunal Superior) και εξετάζει σήμερα το Δικαστήριο αφορά την ερμηνεία του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 [1] (στο εξής: κανονισμός) σε σχέση με την ίδια αντίστοιχη εθνική νομοθεσία και πραγματικά περιστατικά ανάλογα προς εκείνα που αφορούσε η απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Lafuente Nieto [2] η οποία εκδόθηκε μετά το πέρας της έγγραφης διαδικασίας στις εν προκειμένω υποθέσεις.

I — Αντικείμενο της διαφοράς στις υποθέσεις των κυρίων δικών

2. Όπως ο Lafuente Nieto, έτσι και οι Naranjo Arjona και Vicente Mateos, καθώς και η García Lázaro, και οι τρεις ισπανικής ιθαγενείας, αφού άσκησαν μισθωτή δραστηριότητα στο έδαφος του Βασιλείου της Ισπανίας επί αρκετά έτη, άσκησαν το θεμελιώδες δικαίωμά τους περί ελεύθερης κυκλοφορίας, εγκαταστάθηκαν στο έδαφος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και παρέμειναν εκεί εργαζόμενοι, υπό την ίδια ιδιότητα.

Συγκεκριμένα, ο Naranjo Arjona κατέβαλε υποχρεωτικές εισφορές από τον Απρίλιο 1951 έως τον Ιούνιο 1968 βάσει της ισπανικής νομοθεσίας και από τον Ιανουάριο 1966 έως τον Μάρτιο 1991 βάσει της γερμανικής νομοθεσίας· ο Vicente Mateos κατέβαλε τις εισφορές του στην Ισπανία (αρχικά βάσει του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως SOVI και, εν συνεχεία, του γενικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως) από τον Απρίλιο 1942 έως τον Φεβρουάριο 1962, και στη Γερμανία από τον Ιανουάριο 1963 έως τον Ιανουάριο 1989, με περιόδους διακοπής· τέλος, η García Lázaro κατέβαλε εισφορές βάσει της ισπανικής νομοθεσίας από τον Φεβρουάριο 1961 έως τον Δεκέμβριο 1964 και βάσει της γερμανικής νομοθεσίας από τον Ιανουάριο 1961 έως τον Ιούλιο 1987, επίσης με περιόδους διακοπής στην περίπτωσή της.

3. Από τη διάταξη περί παραπομπής προκύπτει ότι το Instituto Nacional de la Seguridad Social (στο εξής: INSS) χορήγησε το 1994 στον Naranjo Arjona σύνταξη γήρατος από 1ης Απριλίου 1991, υπολογισθείσα σύμφωνα με τον μέσον όρο των βάσεων

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η ιταλική.

1 — Κανονισμός του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), όπως εν συνεχεία τροποποιήθηκε, ενημερώθηκε και προσαρμόστηκε, ιδίως με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, περί τροποποιήσεως και ενημερώσεως του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού (ΕΟΚ) 574/72, περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (ΕΕ L 230, σ. 6), με το παράρτημα I, μέρος VIII, της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των Συνθηκών (στο εξής: πράξη προσχωρήσεως, ΕΕ 1985, L 302, σ. 23, βλ. ειδικότερα σ. 170), και με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992, για την τροποποίηση του κανονισμού 1408/71 και του κανονισμού 574/72 (ΕΕ L 136, σ. 7), με τον οποίο αντικαταστάθηκε το στοιχείο ε' της παραγράφου 1 του άρθρου 47 με το στοιχείο ζ'. Ο κανονισμός υπήρξε αντικείμενο μεταγενέστερων τροποποιήσεων, ειδικότερα μετά τη δημοσίευση της κωδικοποιημένης εκδόσεως τον Δεκέμβριο του 1992 (ΕΕ L 325, σ. 1).

2 — Απόφαση της 12ης Σεπτεμβρίου 1996, C-251/94 (Συλλογή 1996, σ. I-4187).

εισφοράς για την περίοδο 1960-1968 (δηλαδή κατά τα τελευταία οκτώ έτη καταβολής εισφορών στην ισπανική κοινοτική ασφάλιση, προτού μεταναστεύσει στη Γερμανία), οι οποίες αναπροσαρμόστηκαν (εκτός εκείνες των δύο τελευταίων ετών) σύμφωνα με τις μηνιαίες μεταβολές στον γενικό δείκτη τιμών καταναλωτή.

Αφού προσέβαλε την απόφαση του INSS ενώπιον του Juzgado de lo Social de Badajoz (στο εξής: Juzgado), ο Naranjo Arjona, χωρίς να αμφισβητεί τον τύπο υπολογισμού που υιοθέτησε ο αρμόδιος φορέας, υποστήριξε ιδίως ότι ο ίδιος τύπος έπρεπε να εφαρμοστεί στις βάσεις εισφοράς του που αφορούσαν τα τελευταία οκτώ έτη της επαγγελματικής δραστηριότητάς του (1982-1991), μολονότι κατά την περίοδο αυτή είχε καταβάλει τις εισφορές του αποκλειστικά στη Γερμανία.

4. Εξάλλου, ο Vicente Mateos, τον οποίο έπληξε πλήρης και μόνιμη αναπηρία στη Γερμανία το 1989, αφού έλαβε σύνταξη από τον αρμόδιο γερμανικό φορέα (προφανώς, μόνο για τις περιόδους ασφαλίσεως-εισφορών στη Γερμανία), απέκτησε το 1990 δικαίωμα συντάξεως από τον INSS στο πλαίσιο του συστήματος SOVI. Η σύνταξη αυτή βασιζόταν μόνο στις εισφορές που ο ενδιαφερόμενος είχε καταβάλει τότε στην Ισπανία και αντιστοιχούσε πάντοτε σ' ένα ορισμένο ποσό.

Ο Vicente Mateos προέβαλε ενώπιον του Juzgado ότι η σύνταξή του έπρεπε να υπολογιστεί σύμφωνα με τον μέσον όρο των *μέγιστων* βάσεων εισφορών που όριζε η ισπανική νομοθεσία για την περίοδο 1981-1988 (μέσον όρο που συμπληρώνεται με τις ελάχιστες βάσεις, για τους μήνες κατά τους οποίους δεν είχαν καταβληθεί εισφορές), το αίτημά του όμως, όπως και του Naranjo Arjona προηγουμένως, απορρίφθηκε με απόφαση του Juzgado κατά της οποίας ασκήθηκε έφεση ενώπιον του Tribunal Superior σε μια από τις τρεις υποθέσεις των κυρίων δικών.

5. Όσον αφορά την García Lázaro, αφού ο αρμόδιος φορέας της αναγνώρισε συνταξιοδοτικό δικαίωμα (στην περίπτωσή της επίσης, νομίζω, αποκλειστικά σε σχέση με τις περιόδους ασφαλίσεως-εισφορών που συμπληρώθηκαν στη Γερμανία) βάσει της πλήρους αναπηρίας από την οποία επλήγη τον Ιούλιο του 1987, της αναγνωρίστηκε με απόφαση του Juzgado του 1995 δικαίωμα συντάξεως που βαρύνει τους αρμόδιους ισπανικούς φορείς.

Με την απόφασή του, η οποία επίσης υπήρξε αντικείμενο ενδίκου μέσου (εκ μέρους του INSS τη φορά αυτή) ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, το Juzgado υπολόγισε το ποσό της παροχής που έπρεπε να καταβληθεί στην García Lázaro σε συνάρτηση με τις μέγιστες βάσεις εισφορών που προβλέπει η ισπανική νομοθεσία για τους εργαζομένους της επαγγελματικής της κατηγορίας, για τα έτη 1979-1987, προσαυξάνοντας την οφειλόμενη παροχή σύμφωνα με τις μηνιαίες μεταβολές του γενικού δείκτη τιμών καταναλωτή.

II — Νομικό πλαίσιο και συναφής νομολογία

6. Ως γνωστόν, ο κανονισμός, του οποίου το άρθρο 47, παράγραφος 1, αποτελεί αντικείμενο του παρόντος προδικαστικού ερωτήματος, εκδόθηκε από το Συμβούλιο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΚ (στο εξής: Συνθήκη) και έχει ως σκοπό όχι την εναρμόνιση, αλλά τον συντονισμό των εθνικών νομοθεσιών των κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως. Με άλλα λόγια, ο κανονισμός δεν έχει δημιουργήσει ένα κοινό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά εκδόθηκε λόγω της υπάρξεως χωριστών εθνικών συστημάτων «που δημιουργούν διαφορετικές απαιτήσεις έναντι των διαφόρων αρμοδίων οργανισμών κατά των οποίων ο δικαιούχος έχει άμεσα δικαιώματα δυνάμει είτε μόνο του εσωτερικού δικαίου είτε του εσωτερικού δικαίου, όπως συμπληρώνεται εν ανάγκη από το κοινοτικό δίκαιο» [3]. Κατά συνέπεια, το άρθρο 51 της Συνθήκης δεν θίγει τις διαφορές ουσίας και διαδικασίας που υπάρχουν μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών και, συνακόλουθα, ούτε τις διαφορές ως προς τα δικαιώματα των εργαζομένων σ' αυτά προσώπων [4].

Όπως αναφέρει η πέμπτη αιτιολογική σκέψη του, ο κανονισμός έχει ως σκοπό να θέσει σε εφαρμογή την πραγματική άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των κοινοτικών εργαζομένων. Σκοπός του συστήματος είναι να τους εξασφαλίσει τόσο την ίση μεταχείριση έναντι των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών, όσο και την απόλαυση των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, ανεξάρτητα από τον τόπο εργασίας ή κατοικίας των εργαζομένων εντός της Κοινότητας.

7. Ειδικότερα, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω, η εφαρμογή του άρθρου 47, παράγραφος 1, του κανονισμού έχει σημασία σε όλες τις περιπτώσεις όπου η κτήση, η διατήρηση ή η ανάκτηση εκ μέρους του διακινουμένου εργαζομένου του δικαιώματος συντάξεως αναπηρίας [5] ή γήρατος προκύπτουν, στη νομοθεσία ενός κράτους μέλους, από την εφαρμογή του μηχανισμού του συνυπολογισμού, που θεσπίζει το άρθρο 45 του κανονισμού, όλων των περιόδων ασφαλίσεως ή κατοικίας που συμπλήρωσε ο δικαιούχος στα διάφορα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.

8. Το άρθρο 48 του κανονισμού περιλαμβάνει τις διατάξεις τις σχετικές με τον υπολογισμό που αποβλέπει στην εκκαθάριση της παροχής, τον οποίο ο αρμόδιος φορέας καθενός από τα κράτη μέλη εφαρμόζει αιτήσει του ενδιαφερομένου εργαζομένου.

3 — Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Κοσμά που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση στις 9 Νοεμβρίου 1995, C-475/93, Thévenon (Συλλογή 1995, σ. I-3813, ειδικότερα σ. I-3828).

4 — Απόφαση της 27ης Σεπτεμβρίου 1988, 313/86, Lenoir (Συλλογή 1988, σ. 5391, σκέψη 13).

5 — Αποκλειστικά για τους πάσχοντες από αναπηρία εργαζομένους οι οποίοι είχαν υπαχθεί διαδοχικά στις νομοθεσίες δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών, από τις οποίες *μία τουλάχιστον* στηρίζεται σε σύστημα ασφαλίσεως διανεμητικού τύπου (δηλαδή, που βασίζεται στον κίνδυνο), στο πλαίσιο του οποίου (όπως συμβαίνει στην περίπτωση του ισπανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως) το ποσό των παροχών αναπηρίας είναι ανεξάρτητο από τη διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως που έχουν πραγματοποιηθεί. Στην παραγματικότητα, το άρθρο 40., παράγραφος 1, του κανονισμού προβλέπει ότι οι διατάξεις του τίτλου III, κεφάλαιο 3, του κανονισμού περί των ειδικών διατάξεων που αφορούν τις συντάξεις γήρατος και θανάτου εφαρμόζονται κατ' αναλογία στους εργαζομένους αυτούς.

Κατά την παράγραφο 1 της διατάξεως αυτής, στα κράτη μέλη όπου ο διακινούμενος εργαζόμενος προβάλλει δικαίωμα παροχής χωρίς να είναι αναγκαίο να προσφύγει στον συνυπολογισμό, ο αρμόδιος φορέας πραγματοποιεί διττό υπολογισμό, προσδιορίζοντας: α) το ποσό της αποκαλούμενης ανεξάρτητης ή αυτοτελούς παροχής, την οποία θα δικαιούνταν ο εργαζόμενος, λαμβάνοντας αποκλειστικά υπόψη τις περιόδους ασφαλίσεως ή κατοικίας που συμπλήρωσε δυνάμει της νομοθεσίας που εφαρμόζει ο αρμόδιος φορέας, και β) το ποσό της συντάξεως που θα οφειλόταν σύμφωνα με τη μέθοδο του συνυπολογισμού και του αναλογικού επιμερισμού, στην αντίθετη περίπτωση — που ρυθμίζει το άρθρο 46, παράγραφος 2, του κανονισμού — όπου οι ελάχιστες περίοδοι εισφοράς ή κατοικίας που καθορίζει η εθνική νομοθεσία για την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών δεν θα είχαν άλλως συμπληρωθεί [6].

9. Εξάλλου, όπως ανέφερα πιο πάνω, το άρθρο 46, παράγραφος 2, προβλέπει ότι, στα κράτη μέλη όπου το δικαίωμα παροχών αποκτάται αποκλειστικά κατόπιν εφαρμογής του συνυπολογισμού, κάθε αρμόδιος φορέας υπολογίζει την αποκαλούμενη θεωρητική παροχή που τον βαρύνει, δηλαδή το θεωρητικό ποσό της παροχής και το «κατ' αναλογία» πραγματικό ποσό που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του.

6 — Ο κανονισμός επιτρέπει άλλωστε στους αρμοδίους φορείς να μην πραγματοποιήσουν τον υπολογισμό σύμφωνα με τη μέθοδο του συνυπολογισμού και του αναλογικού επιμερισμού όταν το αποτέλεσμα του υπολογισμού αυτού είναι το ίδιο ή μικρότερο από εκείνο του υπολογισμού που πραγματοποιείται σύμφωνα μόνο με την εθνική νομοθεσία (όλες οι περιπτώσεις στις οποίες οι δύο υπολογισμοί οδηγούν στο αποτέλεσμα αυτό περιλαμβάνονται, για κάθε κράτος μέλος, στο παράρτημα IV, μέρος Γ, του κανονισμού).

Όπως έχει διευκρινιστεί με σταθερή νομολογία του Δικαστηρίου, ο υπολογισμός του θεωρητικού ποσού βάσει του άρθρου 46, παράγραφος 2, στοιχείο α', του κανονισμού έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει στον εργαζόμενο το μέγιστο ποσό το οποίο θα δικαιούνταν αν είχε διανύσει όλες τις περιόδους ασφαλίσεως στο οικείο κράτος μέλος. Αντιθέτως, ο υπολογισμός του πραγματικού ποσού βάσει του στοιχείου β' της ίδιας διατάξεως αποβλέπει αποκλειστικά στην κατανομή του αντίστοιχου βάρους των παροχών μεταξύ των φορέων των διαφόρων ενδιαφερομένων κρατών μελών, κατ' αναλογία της διάρκειας των περιόδων ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν σε καθένα από τα κράτη αυτά πριν από την επέλευση του κινδύνου [7].

10. Τέλος, κατά το άρθρο 46, παράγραφος 3, του κανονισμού [8], κάθε αρμόδιος φορέας καθορίζει οριστικά το ποσό της παροχής που οφείλεται δυνάμει της εθνικής νομοθεσίας, επιλέγοντας το μέγιστο ποσό αναλόγως του αν πρόκειται για ανεξάρτητη παροχή ή για κατ' αναλογία παροχή [9]. Με άλλα λόγια, ο διακινούμενος εργαζόμενος δικαιούται να λάβει από τους διαφόρους εθνικούς αρμοδίους φορείς *συνολικό* ποσό ίσο προς το ποσό των υψηλότερων ανεξάρτητων παροχών (οι οποίες οφείλονται από τα κράτη μέλη όπου δεν ήταν αναγκαίος ο συνυπολογισμός) και τα κατ' αναλογία πραγματικά ποσά (που οφείλονται από τα κράτη μέλη όπου δεν ήταν αναγκαίο να εφαρμοστεί ο συνυπολογισμός αυτός).

7 — Βλ. απόφαση της 26ης Ιουνίου 1980, 793/79, Menzies (Συλλογή 1980/11, σ. 383, σκέψη 9).

8 — Όπως έχει τούτο μετά την τροποποίηση που έγινε με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 1248/92 του Συμβουλίου, που παρατέθηκε στην υποσημείωση 1.

9 — Υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής των απαγορευουσών τη σώρευση διατάξεων (διατάξεων περί μειώσεως, αναστολής ή καταργήσεως) τις οποίες ενδεχομένως προβλέπει η εθνική νομοθεσία δυνάμει της οποίας οφείλεται η οικεία παροχή, στην περίπτωση δε αυτή η σύγκριση πρέπει να γίνει μεταξύ των ποσών της ανεξάρτητης παροχής και της κατ' αναλογία παροχής που καθορίζονται *μετά* την εφαρμογή των διατάξεων αυτών (άρθρο 46, παράγραφος 3, του κανονισμού).

11. Το προαναφερθέν άρθρο 47, παράγραφος 1, του κανονισμού περιέχει, χάριν της διοικητικής απλουστεύσεως, ορισμένες συμπληρωματικές διατάξεις οι οποίες ακριβώς αφορούν τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού της παροχής και του κατ' αναλογία πραγματικού ποσού που είναι αρμοδιότητας κάθε φορέα, που σκοπεί το άρθρο 46, παράγραφος 2.

Ειδικότερα, το άρθρο 47, παράγραφος 1, προβλέπει στο στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ') — διάταξη τεθείσα κατά την προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας στην Κοινότητα [10] — ότι, όταν ο αρμόδιος φορέας οφείλει, δυνάμει της εθνικής του νομοθεσίας, να προβεί στον υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με τον *μέσον όρο* των εισφορών, υποχρεούται να καθορίσει αυτόν τον μέσον όρο σε συνάρτηση με τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό την οικεία νομοθεσία.

12. Η ισπανική νομοθεσία περί της κοινωνικής ασφαλίσεως, η οποία επικεντρώνεται επί ενός ασφαλιστικού συστήματος το οποίο βασίζεται στον κίνδυνο, προβλέπει ακριβώς ότι, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις για τη γένεση του δικαιώματος παροχών, το ποσό των συντάξεων αναπηρίας και γήρατος των μισθωτών εργαζομένων πρέπει να υπολογίζεται, κατ' αρχήν, σύμφωνα με το ποσό των βάσεων των εισφορών του ενδιαφερομένου κατά τους 96 μήνες που προηγήθηκαν του γεγονότος που προκάλεσε την αναπηρία, διαιρούμενο με έναν προκαθορισμένο αριθμό (112).

10 — Άρθρο 26 και παράρτημα I, κεφάλαιο VIII, της Πράξεως Προσχωρήσεως, που παρατέθηκε στην υποσημείωση 1.

Ελλείψει υποχρεώσεως καταβολής εισφορών καθόλη τη διάρκεια ή μέρος της περιόδου αναφοράς, περιλαμβανομένης και της περιπτώσεως κατά την οποία ο εργαζόμενος υποχρεούται να καταβάλει εισφορές στην υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση άλλου κράτους μέλους, η μέση βάση εισφοράς αντικαθίσταται άλλωστε, κατ' αντίστοιχο μέτρο, από την ελάχιστη βάση την οποία προβλέπει ο νόμος [11].

III — Το παρόν προδικαστικό ερώτημα

13. Το Tribunal Superior ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η αναφορά του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού — για τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού των παροχών — σε μια μέση βάση καταβολής εισφορών που πρέπει αποκλειστικά να προσδιοριστεί σε συνάρτηση με τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό την εθνική νομοθεσία της χώρας που είναι αρμόδια για την εκκαθάριση πρέπει να νοείται ως αναφορά: i) στις θεωρητικές βάσεις καταβολής εισφοράς (μέγιστη, ελάχιστη ή μέση) οι οποίες προβλέπονται από τη νομοθεσία αυτή κατά την περίοδο αναφοράς ή ii) στον μέσον όρο των βάσεων καταβολής εισφοράς που αντιστοιχεί στις πραγματικές εισφορές που κατέβαλε ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος, ανεξάρτητα από το ποσό το οποίο όφειλε να καταβάλει για τις περιόδους εργασίας που συμπλή-

11 — Βλ. νόμο 26/1985, της 31ης Ιουλίου 1985, *de medidas urgentes para la racionalización de la estructura y de la acción protectora de la Seguridad Social*, άρθρο 3 (*BOE* της 1ης Αυγούστου 1985, αριθ. 173, σ. 1907)· η διάταξη αυτή επαναλαμβάνεται ακολούθως, με ελαφρές τυπικές τροποποιήσεις, στο άρθρο 140 του *Texto Refundido de la Ley General de la Seguridad Social (Real Decreto Legislativo* 1/1994, της 20ής Ιουνίου, *BOE* της 29ης Ιουνίου 1994, αριθ. 154, σ. 5453).
Για μια πιο λεπτομερή περιγραφή του ισπανικού συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως που έχει εφαρμογή στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, παραπέμπω στις προτάσεις μου της 20ής Ιουνίου 1996 στην υπόθεση Lafuente Nieto, παρατεθείσα στην υποσημείωση 2, ειδικότερα σημεία 4 και 11 έως 18.

ρωσε στην Ισπανία σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία.

14. Νομίζω ότι το εθνικό δικαστήριο ζητεί πολύ λογικά από το Δικαστήριο να αποφανθεί ερμηνευτικώς διότι αντιμετωπίζει τις δυσχέρειες που ανέκυψαν από την εφαρμογή του άρθρου 47, παράγραφος 1, του κανονισμού. Πράγματι, οι προγενέστερες αποφάσεις του εθνικού δικαστηρίου αφίστανται από τη γραμμή που υποστήριξε το Tribunal Superior σχετικά με τον εκ μέρους του αρμοδίου ισπανικού φορέα υπολογισμό του θεωρητικού ποσού των ασφαλιστικών παροχών που θα δικαιούνταν ο διακινούμενος εργαζόμενος αν όλες οι περίοδοι ασφαλίσεως ή κατοικίας που συμπλήρωσε υπό τις νομοθεσίες των διαφόρων κρατών μελών είχαν συμπληρωθεί αποκλειστικά στην Ισπανία και βάσει της νομοθεσίας η οποία έχει εφαρμογή στη χώρα αυτή κατά τον χρόνο εκκαθαρίσεως της παροχής.

15. Ακριβώς, το ανώτατο ισπανικό δικαστήριο ερμήνευσε πριν λίγο καιρό το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού σχετικά με τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού των παροχών αναπηρίας και γήρατος υπέρ των ισπανών εργαζομένων οι οποίοι άσκησαν επαγγελματικές δραστηριότητες στη Γερμανία, κρίνοντας: η βάση εισφοράς που πρέπει να ληφθεί υπόψη για τις περιόδους κατά τις οποίες καταβλήθηκαν υποχρεωτικές εισφορές δυνάμει της γερμανικής νομοθεσίας είναι ο «θεωρητικός» μέσος όρος μεταξύ των μεγίστων και ελαχίστων βάσεων που προβλέπουν οι διατάξεις που έχουν εφαρμογή στην Ισπανία για τους εργαζομένους οι οποίοι έχουν τα ίδια προσόντα, κατά την περίοδο αναφοράς [12].

16. Το Tribunal Superior έχει διαφορετική άποψη και θεωρεί ότι, στην περιγραφείσα πιο πάνω κατάσταση, ο υπολογισμός βασίζεται, για τις περιόδους κατά τις οποίες η καταβολή των υποχρεωτικών εισφορών δεν έγινε στην Ισπανία από τον ισπανό εργαζόμενο ο οποίος μετοίκησε στη Γερμανία και υπαγόταν στην υποχρεωτική ασφάλιση στο κράτος αυτό, επί του μέσου όρου όχι των θεωρητικών εισφορών, αλλά εκείνων που όντως καταβλήθηκαν σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, κατά τη διάρκεια άλλων περιόδων.

17. Το παραπέμπον δικαστήριο είναι της γνώμης ότι η θέση αυτή επιβεβαιώθηκε εκ των υστέρων από τον κοινοτικό νομοθέτη το 1992 [13], δηλαδή μετά τη γένεση του δικαιώματος ασφαλιστικών παροχών ως προς τους τρεις εργαζομένους που αφορούν οι υποθέσεις των κυρίων δικών, με την παρεμβολή — κατόπιν αυθεντικής ερμηνείας [14], στο τμήμα Δ (σχετικό με την

12 — Βλ., ως την πλέον πρόσφατη, την απόφαση της 27ης Μαρτίου 1995, στο GJ, B-105, Ιούλιος-Αύγουστος 1995, σ. 59.

13 — Κανονισμός 1248/92 του Συμβουλίου, που παρατέθηκε στην υποσημείωση 1, βλ. σ. 24. Σύμφωνα με το στοιχείο β', σημείο 4, τμήμα Δ, του παραρτήματος VI, του κανονισμού, που παρατίθεται ακολούθως στο κείμενο του κανονισμού, το ποσό της θεωρητικής παροχής που λαμβάνεται με τον υπολογισμό ο οποίος περιγράφεται στη διάταξη αυξάνεται κατά το ποσό των προσαυξήσεων και αναπροσαρμογών που υπολογίζονται για κάθε μεταγενέστερο έτος μέχρι το έτος που προηγείται της επελεύσεως του κινδύνου, για τις συντάξεις της ιδίας φύσεως.

14 — Όπως παρατήρησα ήδη στα σημεία 53 και 54 των προτάσεών μου στην υπόθεση Lafuente Nieto, παρατεθείσες στην υποσημείωση 11, οι διατάξεις που προστέθηκαν το 1992 στο παράρτημα VI του κανονισμού σχετικά με τις λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου 47 του κανονισμού για την Ισπανία περιορίζονται, στην πραγματικότητα, στο να επαναλάβουν ρητά ως προς μια συγκεκριμένη περίπτωση μια από τις αρχές από τις οποίες εμπνέεται ο κανονισμός, δηλαδή την αρχή του αποτελεσματικού χαρακτήρα της κοινωνικοασφαλιστικής παροχής, με την οποία συνδέεται προφανώς ο κανόνας της αναπροσαρμογής των πραγματικών ποσών των εισφορών που κατέβαλε ο εργαζόμενος, αναπροσαρμογής ορισθείσας με το προπαρατεθέν στοιχείο β', σημείο 4 (βλ., πιο πάνω, υποσημείωση 13).

Ισπανία) του παραρτήματος VI, του κανονισμού, που περιλαμβάνει τις ειδικές περιπτώσεις εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών μελών — ενός σημείου 4, στοιχείο α', δυνάμει του οποίου «κατ' εφαρμογήν του άρθρου 47 του κανονισμού, το θεωρητικό ποσό της ισπανικής παροχής υπολογίζεται επί των πραγματικών βάσεων εισφοράς του ασφαλισμένου, κατά τα έτη πριν από την καταβολή της τελευταίας εισφοράς υπέρ της ισπανικής κοινωνικής ασφάλισης».

IV — Απάντηση στο παρόν προδικαστικό ερώτημα

18. Κατά την άποψή μου, είναι τώρα δυνατό να δοθεί ευχερώς απάντηση στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Superior, εφαρμόζοντας τις αρχές που καθορίστηκαν πρόσφατα στην υπόθεση Lafuente Nieto.

19. Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού αφορά ένα σύστημα υπολογισμού των παροχών γήρατος ή αναπηρίας το οποίο στηρίζεται σε ένα μέσον όρο εισφορών, όπως το σύστημα το οποίο προβλέπει η ισπανική νομοθεσία [15]. Η επίμαχη διάταξη — είπε το Δικαστήριο — πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με τους στόχους που ορίζει το άρθρο 51 της Συνθήκης, περιλαμβανομένης ειδικότερα και της προστασίας των διακινουμένων εργαζομένων από πιθανές μειώσεις του ποσού των ασφαλιστικών παροχών που τους αναλογούν, χαρακτηριζόμενες ως ανεπιθύμητο αποτέλεσμα της ασκήσεως του δικαιώματός τους να κυκλοφορούν ελεύθερα.

20. Στηριζόμενο στην αρχή αυτή, το Δικαστήριο διευκρίνισε επίσης ότι το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού δεν μπορεί να ερμηνευθεί, έστω και κατ' εξαίρεση, κατά τρόπο που να επιτρέπει, εις βάρος των διακινουμένων εργαζομένων, την προσφυγή σε έναν τρόπο υπολογισμού ο οποίος να βασίζεται στην *ελάχιστη* βάση καταβολής εισφορών αντί της *μέσης* βάσεως. Εξάλλου, πάντοτε σύμφωνα με την απόφαση αυτή, ο υπολογισμός αυτός δεν μπορεί να βασίζεται στο ποσό των εισφορών οι οποίες καταβλήθηκαν εντός του κράτους μέλους μετοικησίας. Η βάση εισφοράς πρέπει ωστόσο να είναι πάντοτε η ίδια με εκείνη που προβλέπεται στην περίπτωση κατά την οποία ο ενδιαφερόμενος θα είχε διατηρήσει την υποχρέωση καταβολής εισφορών δυνάμει της νομοθεσίας του αρμοδίου για την εκκαθάριση κράτους μέλους [16].

21. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο δέχθηκε την πρότασή μου — ας μου επιτραπεί να το υπενθυμίσω — σύμφωνα με την οποία το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού, ερμηνευόμενο υπό το φως του άρθρου 51 της Συνθήκης, επιβάλλει στον αρμόδιο φορέα, όπως στον ισπανικό φορέα στις υποθέσεις των κυρίων δικών, αφενός, να πραγματοποιήσει τον υπολογισμό της μέσης βάσεως καταβολής εισφορών λαμβάνοντας υπόψη αποκλειστικά το ποσό των εισφορών τις οποίες όντως κατέβαλε ο διακινούμενος εργαζόμενος κατά την εθνική νομοθεσία και, αφετέρου, να εφαρμόσει στο κατ' αυτόν τον τρόπο προκύψαν θεωρητικό ποσό της παροχής κάθε πρόσφορη

15 — Βλ. παρατεθείσα απόφαση στην υποσημείωση 2, σκέψεις 16 έως 29.

16 — Βλ. σκέψη 39.

αναπροσαρμογή και προσαύξηση *ως εάν* ο ενδιαφερόμενος είχε εξακολουθήσει να ασκεί την επαγγελματική του δραστηριότητα, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, στο εν λόγω κράτος μέλος [17].

22. Ανέφερα τότε — και επιθυμώ να το υπενθυμίσω [18] — ότι η λύση αυτή απορρέει από τη θεμελιώδη αρχή, που υπέμνησα πιο πάνω (βλ. σημείο 6), κατά την οποία ο κανονισμός έχει απλώς ως αντικείμενο τον συντονισμό (και όχι την εναρμόνιση). Εξάλλου, η λύση αυτή είναι καθόλα σύμφωνη προς την αρχή της διανεμητικής δικαιοσύνης που διέπει τη λειτουργία του συστήματος που θεσπίζεται με τον ίδιο τον κανονισμό. Αποφεύγονται έτσι ενδεχόμενες αδικαιολόγητες διακρίσεις εις βάρος των εργαζομένων οι οποίοι έχουν ασκήσει το δικαίωμά τους περί ελεύθερης κυκλοφορίας και, εξάλλου, δεν ευνοούνται αδικαιολόγητα οι εργαζόμενοι αυτοί σε σχέση με τους «μη διακινούμενους» εργαζομένους. Το τελευταίο αυτό σημείο αξίζει να αναπτυχθεί περισσότερο. Επιβάλλεται να ληφθούν υπόψη οι μισθολογικές διαφορές που υπάρχουν ακόμη μεταξύ των κρατών μελών (και επομένως, στην προκειμένη περίπτωση, μεταξύ της Ισπανίας και της Γερμανίας). Το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), δεν μπορεί επομένως να ερμηνευθεί κατά τρόπον ώστε, όταν πρόκειται να γίνει αναγωγή της ασφαλιστικής παροχής προς την εισοδηματική ικανότητα του εργαζομένου κατά την *αμέσως* προηγούμενη του γεγονότος που προκάλεσε την αναπηρία περίοδο, το θεωρητικό ποσό να υπολογίζεται σε συνάρτηση με τις βάσεις καταβολής εισφοράς του ενδιαφερομένου κατά τους 96 τελευταίους μήνες της δραστηριότητάς του, ιδίως αν αυτή ασκήθηκε σε *άλλο* κράτος μέλος όπου ο μισθός είναι υψηλότερος απ' ό,τι στη χώρα καταγωγής. Με τη συλλογιστική αυτή ευνοείται ακριβώς ο διακινούμενος εργαζόμενος σε σχέση με τον μη διακινούμενο εργαζόμενο.

23. Πάντως, ο εκπρόσωπος των Naranjo Arjona και Vicente Mateos, καθώς και της García Lázaro, ζήτησε να διατυπωθούν περισσότερο απλά — κατ' αυτόν — κριτήρια [19]. Οι κανόνες που καθορίστηκαν με την απόφαση Lafuente Nieto είναι πολύ δυσνόητοι και δύσκολα μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη. Οι πρώτες, αποκλίνουσες, εμπειρίες εφαρμογής των κανόνων αυτών από τα τμήματα εργατικών διαφορών των ισπανικών δικαστηρίων συνηγορούν υπέρ της απόψεως αυτής.

24. Το βάσιμο της αντιρρήσεως αυτής αμφισβητήθηκε κατά την προφορική διαδικασία από την Ισπανική Κυβέρνηση. Καθόσον με αφορά, δεν βλέπω κανένα λόγο στο πλαίσιο του παρόντος προδικαστικού ερωτήματος που να δικαιολογεί την κριτική αναθεώρηση των αρχών οι οποίες τέθηκαν προσφάτως με την απόφαση Lafuente Nieto.

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το Δικαστήριο έχει ήδη αποφανθεί επί του ζητήματος που αποτελεί σήμερα το αντικείμενο της διαφοράς. Άλλωστε, το παραπέμπον δικαστήριο στην υπόθεση Lafuente Nieto δεν έκανε χρήση της ευχέρειάς του να απευθυνθεί εκ

17 — Βλ. σκέψεις 30 έως 43.

18 — Βλ. προτάσεις της 20ής Ιουνίου 1996 στην υπόθεση Lafuente Nieto, παρατεθείσα στην υποσημείωση 11, σημεία 47 έως 61.

19 — Πρόκειται ακριβώς για την υιοθέτηση του κανόνα (ο οποίος όμως είναι πολύ αμφίβολο αν συμβιβάζεται προς ό,τι έκρινε το Δικαστήριο με τη σκέψη 39 της αποφάσεως Lafuente Nieto: βλ., πιο πάνω, υποσημείωση 16) κατά τον οποίο οι βάσεις καταβολής εισφοράς των 96 μηνών που προηγούνται αμέσως της ημερομηνίας επελεύσεως του κινδύνου πρέπει να προσδιορίζονται, κατ' εφαρμογήν της εθνικής νομοθεσίας, σε συνάρτηση με τις εισφορές που πραγματικά κατέβαλε ο διακινούμενος εργαζόμενος κατά την περίοδο αυτή *εντός οποιουδήποτε κράτους μέλους, υπό την επιφύλαξη σε κάθε περίπτωση των ανωτάτων και κατωτάτων ορίων εισφοράς που προβλέπει η ισπανική νομοθεσία για τους εργαζομένους της ίδιας επαγγελματικής κατηγορίας.*

νέου στο Δικαστήριο προτού αποφανθεί επί της υποθέσεως της κύριας δίκης, ευχέρειας η οποία του αναγνωρίζεται όταν αντιμετωπίζει δυσχέρειες κατανοήσεως ή εφαρμογής της αποφάσεως ή όταν πρόκειται να υποβληθούν νέα στοιχεία εκτιμήσεως, ικανά να οδηγήσουν το Δικαστήριο να δώσει διαφορετική απάντηση σε ήδη υποβληθέν ερώτημα [20]. Αποδεικνύεται έτσι ότι τα κριτήρια που καθορίστηκαν με την υπομνησθείσα εν προκειμένω πρόσφατη απόφαση δεν δημιουργούν τις ανυπέρβλητες δυσχέρειες εφαρμογής που μνημονεύει ο εκπρόσωπος των τριών ισπανών εργαζομένων που αφορούν οι υποθέσεις των κυρίων δικών [21].

25. Το επιχείρημα που προέβαλε κατά την προφορική διαδικασία η Επιτροπή, κατά το οποίο οι αρχές που διακηρύχθηκαν με την απόφαση Lafuente Nieto πρέπει ωστόσο να μη θεωρηθούν ως απόλυτες, υπό το φως της αποφάσεως Rönfeldt, είναι περισσότερο σημαντικό [22]. Συναφώς, η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι σε καμιά περίπτωση το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού — ερμηνευόμενο σύμφωνα με τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης — δεν μπορεί να συνεπάγεται απώλεια, για τον διακινούμενο εργαζόμενο, των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων που δικαιούται ήδη δυνάμει συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως οι οποίες έχουν εφαρμογή μεταξύ δύο ή περισσοτέρων κρατών μελών και έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό τους δίκαιο. Με άλλα λόγια, το κεκτημένο από τον εργαζόμενο δικαίωμα δυνάμει τέτοιων διεθνών πράξεων δεν μπορεί να επηρεάζεται από την εφαρμογή των κειμένων που τις προβλέπουν, ειδικότερα όταν ένας κοινοτικός κανονισμός ο οποίος ρυθμίζει διαφορετικά τον σχετικό τομέα αντικατέστησε τις πράξεις αυτές.

26. Από τεχνική άποψη, η ενδεχόμενη διατήρηση των δικαιωμάτων, που εξασφαλίζει στα υποκείμενα δικαίου η συνδυασμένη δράση της εθνικής νομοθεσίας και των συμβάσεων οι οποίες έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως και εν συνεχεία αντικαταστάθηκαν από διαφορετική κοινοτική κανονιστική ρύθμιση, είναι ζήτημα άσχετο προς το αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος που υποβλήθηκε με τη διάταξη περί παραπομπής του Tribunal Superior.

Ωστόσο, αποτελεί πάγια νομολογία ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης, το Δικαστήριο μπορεί ιδίως να λάβει υπόψη διατάξεις του κοινοτικού δικαίου τις οποίες ο εθνικός δικαστής δεν αναφέρει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα, αποδεικνύονται όμως ως ασκούσες επιρροή στη λύση της διαφοράς της κύριας δίκης [23].

20 — Διάταξη της 5ης Μαρτίου 1986, 69/85, Wünsche (Συλλογή 1986, σ. 947, σκέψεις 10 έως 16), με την οποία το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, εν πάση περιπτώσει, η ευχέρεια του παραπέμποντος δικαστηρίου να απευθυνθεί εκ νέου στο Δικαστήριο δεν του παρέχει τη δυνατότητα να αμφισβητήσει το κύρος της εκδοθείσας ήδη αποφάσεως χωρίς να τεθεί υπό αμφισβήτηση η κατανομή των αρμοδιοτήτων στην οποία προβαίνει το άρθρο 177 της Συνθήκης μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου.

21 — Εξάλλου, τα προηγουμένως εκτεθέντα δεν αίρουν τη δυνατότητα όπως, αν η εκ μέρους του αρμοδίου ισπανικού δικαστηρίου εφαρμογή στο μέλλον του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ), του κανονισμού είναι αντίθετη προς τις αρχές τις οποίες καθόρισε το Δικαστήριο με την απόφαση Lafuente Nieto, όπως ανέφερε κατά την προφορική διαδικασία ο εκπρόσωπος των Naranjo Arjona, Vicente Mateos και της García Lázaro, η παράβαση αυτή αποτελέσει αντικείμενο διαδικασίας βάσει του άρθρο 169 της Συνθήκης.

22 — Απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 1991, C-227/89 (Συλλογή 1991, σ. I-323).

23 — Βλ., μεταξύ πολλών άλλων, τις αποφάσεις της 18ης Φεβρουαρίου 1964, 73/63 και 74/63, Rotterdam και Puttershoek (Συλλογή τόμος 1954-1964, σ. 1017)· της 28ης Ιουνίου 1978, 70/77, Simmenthal (Συλλογή τόμος 1978, σ. 455)· της 20ής Μαρτίου 1986, 35/85, Tissier (Συλλογή 1986, σ. 1207)· της 7ης Μαρτίου 1990, C-153/88, C-154/88, C-155/88, C-156/88 και C-157/88, Fauque κ.λπ. (Συλλογή 1990, σ. I-649)· της 12ης Δεκεμβρίου 1990, C-241/89, SARPP (Συλλογή 1990, σ. I-4695)· της 16ης Ιουλίου 1992, C-187/91, Belovo (Συλλογή 1992, σ. I-4937), και της 16ης Δεκεμβρίου 1992, C-114/91, Claeys (Συλλογή 1992, σ. I-6559). Τα ζητήματα αρχής που το Δικαστήριο αποφασίζει στην περίπτωση αυτή να αντιμετωπίσει με δική του πρωτοβουλία, στο μέτρο που είναι ουσιώδη για την επίλυση του πραγματικού επίδικου ζητήματος στην κύρια δίκη, μπορούν ενδεχομένως να επισημανθούν από την Επιτροπή: βλ. απόφαση της 18ης Μαρτίου 1993, C-280/91, Viessmann (Συλλογή 1993, σ. I-971).

27. Κατόπιν αυτού, θα εξετάσω διεξοδικότερα το επιχείρημα της Επιτροπής. Σύμφωνα με το άρθρο 6, ο κανονισμός αντικαθιστά κατ' αρχήν [24], εντός των ορίων του προσωπικού και του καθ' ύλην πεδίου εφαρμογής του, κάθε προγενέστερη σύμβαση κοινωνικής ασφαλίσεως η οποία δεσμεύει αποκλειστικά δύο ή περισσότερα κράτη μέλη.

Οι διεθνείς συμβάσεις κοινωνικών ασφαλίσεων που έχουν υπογραφεί μεταξύ του Βασιλείου της Ισπανίας και ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών έπαυσαν να αναπτύσσουν τα αποτελέσματά τους (με εξαίρεση τις διατάξεις για τις οποίες διατυπώθηκε ρητή επιφύλαξη [25]) την 1η Ιανουαρίου 1986, ημερομηνία προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας στην Κοινότητα και ενάρξεως ισχύος του κανονισμού στην ισπανική έννομη τάξη, περιλαμβανομένης, καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω τις διαφορές των κυρίων δικών, της Convenio entre la República Federal de Alemania y el Estado Español sobre Seguridad Social [26], η οποία υπογραφήκε στις 4 Δεκεμβρίου 1973 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Νοεμβρίου 1977 (σύμβαση περί κοινωνικής ασφαλίσεως μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Ισπανικού Κράτους, στο εξής: Convenio).

28. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ιδίως το άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio περί του υπολογισμού του ποσού της συντάξεως γήρατος (καθώς και της συντάξεως αναπηρίας, λόγω της αναφοράς στο άρθρο 26, παράγραφος 1) εκ μέρους των ισπανικών αρμοδίων φορέων.

Η διάταξη αυτή δεν υπήρξε αντικείμενο ρητής επιφυλάξεως βάσει του παραρτήματος III του κανονισμού και έχει ως εξής: «όταν το σύνολο ή τμήμα της περιόδου καταβολής εισφορών που επέλεξε ο αιτών για τον υπολογισμό της βάσεως των παροχών συμπληρώθηκε στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία, ο αρμόδιος ισπανικός φορέας καθορίζει τη βάση αυτή σύμφωνα με τον μέσον όρο των εισφορών που έχει εφαρμογή στην Ισπανία, κατά την περίοδο αυτή ή τμήμα της περιόδου, για τους εργαζομένους της ίδιας επαγγελματικής κατηγορίας με εκείνη του ενδιαφερομένου» [27].

29. Κατά την Επιτροπή, η λύση που προβλέπει το προαναφερθέν άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), παρέχει τη δυνατότητα να ληφθεί καταλλήλως υπόψη το επίπεδο της βάσεως εισφοράς — που είναι συνάρτηση των απολαβών του εργαζομένου ή των απολαβών που δικαιούται — στην οποία φθάνει ο εργαζόμενος στο τέλος της σταδιοδρομίας του, έστω σε άλλο κράτος μέλος, χωρίς εξάλλου να βρίσκεται σε αντίθεση προς το ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως (στον βαθμό όπου, ωστόσο, για τους σκοπούς υπολογισμού των παροχών, η βάση αυτή παραπέμπει

24 — Με εξαίρεση — καθόσον ενδιαφέρει εν προκειμένω για τους σκοπούς των υπό ανάπτυξη προτάσεων — των «διεθνών διατάξεων που δεν θίγει ο παρών κανονισμός» που σκοπεί το άρθρο 7 του κανονισμού, περιλαμβανομένων και των ειδικών διατάξεων των συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως που, «κατά παρέκκλιση των διατάξεων του άρθρου 6, εξακολουθούν να ισχύουν» εφόσον δεν αποτελούν αντικείμενο ρητής επιφυλάξεως, οι οποίες αναφέρονται στο *παράρτημα III* του κανονισμού (βλ. άρθρο 7, παράγραφος 2, στοιχείο γ').

25 — Βλ. απόφαση της 7ης Ιουνίου 1973, 82/72, Walder (Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 557, σκέψεις 6 και 7).

26 — Βλ. *BOE* αρ10. 258, της 28ης Οκτωβρίου 1977, σ. 2295, και *Bundesgesetzblatt*, 1977, II, σ. 687.

27 — Η μετάφραση είναι δική μου. Το πρωτότυπο έχει ως εξής: «Cuando todo o parte del período de cotización elegido por el solicitante para el cálculo de su base reguladora de prestaciones se hubiera cumplido en la República Federal, el Organismo competente español determinará dicha base reguladora sobre las bases de cotización vigentes en España, durante dicho período o fracción, para los trabajadores de la misma categoría profesional que la persona interesada.»

πάντοτε στις βάσεις εισφοράς που ισχύουν στην Ισπανία για την οικεία επαγγελματική κατηγορία).

30. Πάντοτε κατά την Επιτροπή, η εφαρμογή του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio στη νομική κατάσταση των Naranjo Arjona, Vicente Mateos και της García Lázaro θα κατέληγε, σε τελική ανάλυση, σε πλεονεκτικότερη συνολικά μεταχείριση από εκείνη που θα προέκυπτε από τον μηχανισμό του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού. Επομένως, η έναρξη ισχύος του κανονισμού στην Ισπανία την 1η Ιανουαρίου 1986 είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων τα οποία θα δικαιούνταν προηγουμένως οι εργαζόμενοι δυνάμει της Convenio.

31. Σύμφωνα με την υπομνησθείσα από την Επιτροπή νομολογία, η κοινοτική νομοθεσία περί κοινωνικής ασφαλίσεως δεν μπορεί να εφαρμόζεται κατά τρόπο που να μειώνει τις παροχές που θα ελάμβανε ο διακινούμενος εργαζόμενος δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους διότι, στην περίπτωση αυτή, θα εκμηδενιζόταν ο στόχος των διατάξεων της Συνθήκης περί ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων [28].

Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο, η νομολογία αυτή έχει επίσης εφαρμογή στις παροχές που απορρέουν ενδεχομένως από τις διμερείς ή πολυμερείς συμβάσεις μεταξύ κρατών μελών και έχουν ενσωματωθεί στο εθνικό τους δίκαιο [29], εφόσον ο ενδιαφερόμενος εργαζόμενος είχε ασκήσει το δικαίωμά του περί ελεύθερης κυκλοφορίας σε εποχή *προγενέστερη* εκείνης κατά την οποία η κοινοτική νομοθεσία, ειδικότερα ως αποτέλεσμα μεταγενέστερων προσχωρήσεων στην Κοινότητα, ανέπτυξε τα αποτελέσματά της *εντός όλων* των κρατών μελών τα οποία υπέγραψαν την οικεία σύμβαση [30].

32. Οι τρεις ισπανοί εργαζόμενοι οι οποίοι είναι διάδικοι στις υποθέσεις των κυρίων δικών άσκησαν το δικαίωμά τους περί ελεύθερης κυκλοφορίας πριν από την 1η Ιανουαρίου 1986, δηλαδή σε ημερομηνία κατά την οποία ο κανονισμός, ως αποτέλεσμα της προσχωρήσεως του Βασιλείου της Ισπανίας στην Κοινότητα, άρχισε να ισχύει στην ισπανική έννομη τάξη, αντικαθιστώντας τις διατάξεις της Convenio. Επομένως, δεν υπάρχει αμφιβολία — και συμμερίζομαι εν προκειμένω την άποψη της Επιτροπής — ότι, θεωρητικά, η προπαρατεθείσα νομολογία Rönfeldt μπορούσε να εφαρμοστεί στην περίπτωση τους [31], δεδομένου ότι το εμπόδιο που διαπίστωσε το Δικαστήριο στην υπόθεση Thévenon [32] δεν υφίσταται ως προς αυτούς.

33. Αντιθέτως, τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η Επιτροπή δεν με πείθουν πλήρως, όταν αυτή ισχυρίζεται ότι η έναρξη ισχύος του κανονισμού στην Ισπανία την 1η Ιανουαρίου 1986 είχε ως αποτέλεσμα την προφανή μείωση των συνταξιο-

28 — Απόφαση της 9ης Ιουλίου 1980, 807/79, Gravina (Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 449, σκέψη 7).

29 — Απόφαση Rönfeldt, παρατεθείσα στην υποσημείωση 22, σκέψεις 21 έως 29.

30 — Βλ. απόφαση Thévenon, παρατεθείσα στην υποσημείωση 3, σκέψεις 18 έως 28.

31 — Βλ., πιο πάνω, υποσημείωση 29 και το σχετικό τμήμα του κειμένου.

32 — Βλ., πιο πάνω, υποσημείωση 30 και το σχετικό τμήμα του κειμένου.

δοτικών δικαιωμάτων τα οποία αναγνωρίζονταν προηγουμένως στους τρεις εργαζομένους και για τα οποία γίνεται λόγος στις υποθέσεις των κυρίων δικών βάσει του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio.

34. Η Επιτροπή στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην υπόθεση Rönfeldt. Στην περίπτωση αυτή, ωστόσο, η απώλεια των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων του προσφεύγοντος στην υπόθεση της κύριας δίκης λόγω μη εφαρμογής της γερμανοδανικής συμβάσεως περί κοινωνικής ασφαλίσεως, μετά την έναρξη ισχύος του κανονισμού, ήταν προφανής και όχι αμφισβητούμενη. Συγκεκριμένα, δυνάμει της συμβάσεως αυτής, οι γερμανοί εργαζόμενοι είχαν δικαίωμα αναγνωρίσεως των περιόδων κατοικίας που συμπλήρωσαν στη Δανία, μέχρι 15 έτη κατ' ανώτατο όριο, για τον *υπολογισμό* της συντάξεως γήρατος στη Γερμανία. Αντιθέτως, ο προβλεπόμενος από τον κανονισμό συνυπολογισμός των περιόδων ασφαλίσεως που συμπλήρωσαν οι διακινούμενοι σε άλλα κράτη μέλη γερμανοί εργαζόμενοι είχε (και έχει) πιο περιορισμένο στόχο, δηλαδή την *κτήση του δικαιώματος* συντάξεως γήρατος, αφού το ποσό της παροχής εξακολουθεί να καθορίζεται μόνο σε σχέση με τις περιόδους που συμπληρώθηκαν υπό το σύστημα της γερμανικής νομοθεσίας [33].

35. Η εν προκειμένω περίπτωση είναι διαφορετική. Η λύση που προβλέπει η Convenio και υποστήριξε η Επιτροπή κατά την προφορική διαδικασία συνίσταται στον υπολογισμό της βάσεως των παροχών, για τις περιόδους ασφαλίσεως-καταβολής εισφορών που συμπλήρωσε ο διακινούμενος εργαζόμενος στη Γερμανία, σε σχέση με τις βάσεις εισφορών που έχουν εφαρμογή στην Ισπανία για τους εργαζομένους της επαγγελματικής κατηγορίας στην οποία ανήκουν οι ενδιαφερόμενοι στις υποθέσεις των κυρίων δικών. Αυτή θα ήταν η πλεονεκτική λύση σε σχέση με την άλλη, προβλεπόμενη από τον κανονισμό, καθόσον η τελευταία συνίσταται, αντιθέτως — όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο με την απόφαση Lafuente Nieto —, στον υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με τον *μέσον όρο* των εισφορών, ο οποίος προσδιορίζεται σε συνάρτηση μόνο με το ποσό των εισφορών τις οποίες *κατέβαλε πραγματικά* ο διακινούμενος εργαζόμενος σύμφωνα με την ισπανική νομοθεσία, εφαρμόζοντας ακολούθως στο κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτον θεωρητικό ποσό της παροχής κάθε πρόσφορη αναπροσαρμογή και προσαύξηση.

36. Αυτό το βασικό σημείο — που η διάταξη περί παραπομπής του Tribunal Superior δεν επιτρέπει να διασαφηνιστεί — επικρίθηκε έντονα κατά την προφορική διαδικασία από την Ισπανική Κυβέρνηση, σύμφωνα με την οποία η εφαρμογή της Convenio θα κατέληγε αντιθέτως σε δυσμενέστερη ακόμη μεταχείριση των ενδιαφερομένων εργαζομένων, όσον αφορά τη σύνταξη, σε σχέση με την οριζόμενη στο άρθρο 47, παράγραφος 1, του κανονισμού.

Οι αντίθετες απόψεις της Επιτροπής και της Ισπανικής Κυβερνήσεως επί του επιμάχου σημείου αντικατοπτρίζουν, νομίζω, δύο διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας «βάσεις καταβολής εισφορών που έχουν εφαρμογή στην Ισπανία για τους εργαζομένους της ίδιας επαγγελματικής κατηγορίας στην οποία ανήκει ο ενδιαφερόμενος», σύμφωνα με τις οποίες ο ισπανικός αρμόδιος

33 — Απόφαση παρατεθείσα στην υποσημείωση 22, πιο πάνω, σκέψεις 13 έως 20. Επίσης, στην υπόθεση Thévenon, γινόταν δεκτό μεταξύ των διαδίκων ότι, δεδομένου ότι για τον υπολογισμό του ποσού της συντάξεως αναπηρίας σύμφωνα με τις διατάξεις της γαλλογερμανικής συμβάσεως περί κοινωνικής ασφαλίσεως ελήφθησαν επίσης υπόψη οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν στη Γαλλία, το ποσό της παροχής την οποία όφειλε στον Thévenon ο γερμανικός φορέας κοινωνικής ασφαλίσεως (ως αρμόδιος φορέας του κράτους στο οποίο ο δικαιούχος ήταν εγγεγραμμένος κατά τον χρόνο επελεύσεως του ασφαλισμένου κινδύνου) θα ήταν υψηλότερο από το ποσό που χορηγείται σύμφωνα με τον κανονισμό, δυνάμει της αρχής του αναλογικού επιμερισμού: απόφαση παρατεθείσα στην υποσημείωση 3, πιο πάνω, σκέψη 9.

φορέας υποχρεούται, κατά το άρθρο 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio, να προσδιορίσει τη βάση των παροχών για τις περιόδους ασφαλίσεως-εισφορών που συμπλήρωσε ο διακινούμενος εργαζόμενος στη Γερμανία.

Κατά την Επιτροπή, πρόκειται πιθανόν για τις *μέγιστες* βάσεις καταβολής εισφορών που έχουν εφαρμογή στην Ισπανία κατά την περίοδο αναφοράς. Αντιθέτως, για την Ισπανική Κυβέρνηση πρόκειται για τις *ελάχιστες* βάσεις, σύμφωνα με ότι ορίζει το άρθρο 140, παράγραφος 4, του Texto Refundido de la Ley General de la Seguridad Social στην περίπτωση που δεν υπάρχει υποχρέωση καταβολής εισφορών για ένα ή περισσότερους μήνες της περιόδου αναφοράς προς τον υπολογισμό της βάσεως των παροχών [34].

37. Αφήνοντας κατά μέρος κάθε ουσιαστική ανάλυση τόσο της μιας όσο και της άλλης απόψεως, καθώς και την επαμφοτερίζουσα παραπομπή του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio στην *επιλογή εκ μέρους του εργαζομένου* της περιόδου καταβολής εισφορών για τον υπολογισμό της βάσεως των παροχών του, επιλογή την οποία η ισπανική νομοθεσία περί της κοινωνικής ασφαλίσεως δεν φαίνεται να προβλέπει [35], θα περιοριστώ σε μια μόνο παρατήρηση. Η αρχή της *αναπροσαρμογής* των εισφορών που καταβλήθηκαν στον αρμόδιο φορέα του κράτους που παρέχει τη σύνταξη, επιβεβαιωθείσα από το Δικαστήριο με την απόφαση Lafuente Nieto, επιτρέπει κατ' αρχήν την επίτευξη των ίδιων στόχων, ως προς το πραγματικό ποσό των παροχών, προς τους στόχους που επιδιώκει η Convenio. Οι δύο λύσεις προσφεύγουν στο πλάσμα της επαγγελματικής δραστηριότητας η οποία συνεχίζεται χωρίς διακοπή στο πλαίσιο της ισπανικής κοινωνικής ασφαλίσεως. Επιπλέον, οι δύο αυτές λύσεις επιτρέπουν να λαμβάνεται υπόψη το επίπεδο της βάσεως εισφορών στο οποίο φθάνει ο διακινούμενος εργαζόμενος στο τέλος της σταδιοδρομίας του.

38. Ωστόσο, δεν είναι δυνατό να αποκλειστεί με βεβαιότητα ότι, στις τρεις υποθέσεις των κυρίων δικών — όπως και σε άλλες ανάλογες συγκεκριμένες περιπτώσεις —, ο υπολογισμός των παροχών που πρέπει να χορηγούν οι ισπανικοί αρμόδιοι φορείς μπορεί, θεωρητικά, να οδηγεί σε διαφορετικά αποτελέσματα, αναλόγως του αν υιοθετείται το ένα ή το άλλο σύστημα. Η εφαρμογή του τρόπου υπολογισμού που προβλέπει το άρθρο 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού μπορεί επίσης να έχει ως αποτέλεσμα ο διακινούμενος εργαζόμενος — και στην προκειμένη περίπτωση τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα — να δικαιούται συνολικά *λιγότερο* ευνοϊκής μεταχειρίσεως όσον αφορά τη σύνταξη απ' ό,τι η άλλως προκύπτουσα από την εφαρμογή του μηχανισμού του άρθρου 25, παράγραφος 1, στοιχείο b), της Convenio. Σε μια τέτοια περίπτωση, η έναρξη ισχύος του κανονισμού στην Ισπανία συνεπάγεται όντως μείωση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων που δικαιούνταν προγουμένως οι Naranjo Arjona και Vicente Mateos, καθώς και η Garçía Lázaro δυνάμει της Convenio. Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι, στις εν προκειμένω περιπτώσεις και αντίθετα από την περίπτωση Rönfeldt, το παραπέμπον δικαστήριο μπορεί αποκλειστικά να καταλήξει στο ότι οι ασκούσες επιρροή διατάξεις της Convenio εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή αφού υπολογίσει χωριστά, δυνάμει της Convenio και δυνάμει του κανονισμού, το θεωρητικό ποσό των επίδικων συνταξιοδοτικών παροχών και αφού συγκρίνει τα δύο αποτελέσματα.

Η υποχρέωση αυτή επιβαρύνει μεν αναμφισβήτητα την εργασία των αρμοδίων φορέων κοινωνικής ασφαλίσεως και του

34 — Βλ., πιο πάνω, υποσημείωση 11 και το σχετικό τμήμα του κειμένου.

35 — Βλ. σημείο 12 πιο πάνω.

εθνικού δικαστηρίου, είναι όμως ο μόνος τρόπος για να διασφαλιστεί η τήρηση της νομολογίας σύμφωνα με την οποία τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης δεν επιτρέπουν σε καμιά περίπτωση ο εργαζόμενος ο οποίος έχει ασκήσει το δικαίωμά του περί ελεύθερης κυκλοφορίας να τίθεται σε λιγότερο ευνοϊκή κατάσταση απ' ό,τι αν δεν είχε κάνει χρήση του δικαιώματος αυτού.

V — Πρόταση

Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα εκτεθέντα, προτείνω στο Δικαστήριο να δώσει την εξής απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Tribunal Superior:

«Η διάταξη του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας — κατά την οποία ο αρμόδιος φορέας ενός κράτους μέλους, ο οποίος υποχρεούται να προβεί στον υπολογισμό των παροχών σύμφωνα με τη μέση βάση εισφορών κατ' εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας, προσδιορίζει αυτή τη μέση βάση σε συνάρτηση μόνον προς τις περιόδους ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία του εν λόγω κράτους μέλους —, αφορά μόνον τις βάσεις εισφορών που πραγματικά κατέβαλε ο διακινούμενος εργαζόμενος κατά την οικεία νομοθεσία και συνεπάγεται ότι το κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτον θεωρητικό ποσό της παροχής αναπροσαρμόζεται δεόντως και προσαυξάνεται ως εάν ο ενδιαφερόμενος είχε συνεχίσει να ασκεί αδιαλείπτως την επαγγελματική του δραστηριότητα, υπό τις ίδιες προϋποθέσεις, στο εν λόγω κράτος μέλος.

Πάντως, όταν η εφαρμογή του άρθρου 47, παράγραφος 1, στοιχείο ε' (νυν στοιχείο ζ'), του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου έχει ως αποτέλεσμα ο διακινούμενος εργαζόμενος να υφίσταται, κατά τον υπολογισμό του θεωρητικού ποσού των παροχών, μείωση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων τα οποία, πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού, θα δικαιούνταν δυνάμει διατάξεων διμερούς ή πολυμερούς συμβάσεως που έχει υπογραφεί μεταξύ κρατών μελών και μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο του κράτους οφειλέτη, οι τελευταίες αυτές διατάξεις εξακολουθούν να έχουν εφαρμογή. Όταν η απώλεια των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων από τον εργαζόμενο σε περίπτωση μη εφαρμογής της συμβάσεως η οποία έχει μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο του κράτους οφειλέτη δεν προκύπτει εκ πρώτης όψεως, το εθνικό δικαστήριο υποχρεούται να υπολογίσει χωριστά το θεωρητικό ποσό των επίδικων συνταξιοδοτικών παροχών βάσει της εν λόγω συμβάσεως και βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας και, τέλος, να προβεί σε συγκριτική εκτίμηση των δύο αποτελεσμάτων.»